

БРАНИЧ

ЛИСТ ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ.

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОВАСТУЖНИКА У СРЕБИЈИ.

Лист излази 1. и 16. сваког месеца.

КРИТИЧНЕ НАПОМЕНЕ УЗ ОПРЕДЕЉАЈЕ НАШЕГА ГРАЂАНСКОГА ЗАКОНИКА „О СТВАРИМА.“

I. ЗБИРНЕ СТВАРИ У ТЕОРИЈИ И У НАШЕМ ГРАЂ. ЗАКОНИКУ.

ПИСА

Г. Гершић.

(НАСТАВАК.)

О самоме појму и значењу те символске традиције или предаје требало би сад овде нешто више проговорити пошто, колико ми је познато, досада о њој још ништа н-је говорено у нашој правној литератури. Али то би ме опширније објашњавање сувише далеко одвело и ова би се расправа одвише отегла, а осим тога та се символска предаја овде само мимогред додирује, у колико има везе са збирним стварима, дакле већ и по томе њено опширније објашњење и претресање овде не би имало ни места, него то ја свакојако морам учинити у засебноме чланку кад у овоме критичном претресању нашега грађ. законика буде дошло на ред питање о предаји (традицији) као основу правнога прибављања. Овде ћу засада само толико напоменути, да је та цела символска традиција проналазак старије теорије, који се у данашњој правној теорији сматра као последица погрешнога схватања самога појма предаје и по томе дакле као једна пометња старијих писаца, која је данас већ метута у архиву уз многе остале њихове обмане. Старија је теорија схватала телесну предају у *правоме смислу* (traditio vera) као предају „из руке у руку“, на кад се са тим строго формалним и одвише ограниченим појмом традиције у самоме практичном правном саобраћају није могло изаћи на крај,

овда су уз ту „праву“ предају морали пронаћи међу осталим још и ту т. н. символску предају, за коју мишљаху да су нашли ослоњаца у римскоме праву. А кад још узмемо на ум, као што сам већ напоменуо, да се збирна ствар као идеални правни предмет, као неки замишљени створ, који нема телесне екзистенције, очевидно није могла „правом“ телесном традицијом предавати, онда се ту морало прибећи већ поменутој символској предаји, којом је могла својина или неко друго стварно право на тој идеалној правној целини да се прибави. И то је добило израза у већ наведеном §-у 427. аустријскога грађ. законика, чија је копија *наш* §. 288.

Но у тумачењу тога §-а 427. настала је несасгласност између поменутих признатих правника и то између Унгера с једне и Екенера с друге стране, уз кога пристаје и др. Деренчин. Међу тим тој несасгласности не треба ни мало да се чудимо, јер је тај §. један од најнесретније и најгоре формулисаних параграфа, што их има у томе законик¹⁾, пошто су у њему смештене и помешане у једну збрку најразличније ствари и с тога је он од постанка свога вазда био права „сгук Jurisconsultorum“ („крст“ или мука за правнике). То се види по томе, што га тако одлични правници, као што су Унгер, Ранда, Екнер и др., који се иначе већином у својим схватањима слажу, сваки друкчије и на своју руку тумаче. И наш законодавац који је неки пут одвише слено преписивао и копирао, нашао је за нужно да и наше законодавство усрећи са тим красним производом старинске легислаторске мудрости. Па још да га је бар како ваља схватио и превео! У оригиналу се међу покретним стварима „које се не могу из руке у руку предати“ наводе „Schuldforderungen“, а наш законодавац то преведе са „дугови“, као да су за стручнога правника *дугови* и *тражбине* једно исто²⁾; па даље се тамо наводе „Frachtgüter“ у опште а наш

¹⁾ „Einer der misslungensten Paragraphen des Gesetzbuches“ каже Унгер својој рецензији Екенерове књиге у „Kritische Vierteljahrsschrift f. Gesetzgeb. u. Rechtswissensch.“ X. Bd. 2. Heft 1868. стр. 251.

²⁾ Наш познати коментатор, *Матић*, у своме „објашњењу грађ. законика“ тумачећи тај §. 288. превео је од речи до речи тумачење старог *Цајлера* уз §. 427. аустр. грађ. зак и тако је онда верно превео и оно што *Цајлер* каже како се под тим „дуговима“ разумеју „капитали који по њиховом опредељењу имају још о тати у рукама (!) зајмодавца или „дужника.“ Овд ја овде само мимогред додирнем, а допније ћу о томе опширније говорити.

законодавац преводи „товари велики“, а зар „Frachtgut“ не може бити и мали товар и шта ли онда важи о тим малим товарима, кад су они „Frachtgut“⁽¹⁾. Најзад аустријски законодавац наводи још и „Waarenlager und andere Gesammtsachen,“ а наш се законодавац задовољава само са „дућанским еспанима“ а остале збирне ствари није нашао за вредно да помиње, ма да су оне у оригиналу са нарочитим разлогом наведене али тај разлог нашем законодавцу као да није био познат. Међу „знапима“, којима се та т. н. символска предаја врши, фигуришу пре свега *исправе*, за тим *оруђа* и најзад обележја, која се са неком ствари скончарају. То је у оригиналу све потанко одређено. А наш законодавац хоће то све „у кратко“ да каже па наводи пре свега *исмене доказе* — а о чему докази? То наш законодавац не каже, то ми треба да погађамо и да заврнемо у аустријски оригинал, те да тамо видимо да „власник примаоцу предаје исправе, којима се својина доказује;“⁽²⁾ па онда долазе „кључеви“, ти кобни кључеви, о којима Унгер умесно вели „namentlich die symbolischen Schlüssel haben Jahrhunderte lang in unserer Jurisprudenz gerasselt zum entschiedenen Nachtheil der Sache, deren einfaches Verständniss sie statt zu erschliessen vielmehr verschlossen“⁽³⁾ (нарочито су символски кључеви кроз векове звекетали у нашој јуриспруденцији на очевидну штету саме ствари, чије су јасно и просто разумевање у место да га отворе напротив баш затворили).⁽⁴⁾

Но ја ево и нехотице упадох у опширнији говор о тој символској традицији, ма да сам казао да му овде није место; морам га дакле засада прекинути. Прелазећи овет на

¹⁾ Ја не бих знао за ту реч „велики“, кад она не би исказивала то погрешно схватање, као да се узрок немогућности, да се „Frachtgut“ преда из руке у руку, састоји у величини и главнојности товара, што међу тим није истина. „Frachtgut“ ма најмањи био, не може се предати с тога, што га овај, који хоће да преда, још нема у рукама, дакле га не може ни другоме из руке у руку предати. А кад га има у рукама, онда то већ није више „Frachtgut“.

²⁾ Да ли се ту баш разуме својина у *правоме* техничком смислу, о томе је и данас још несвршен спор међу надлежним аустр. коментаторима.

³⁾ в у већ наведеној Унгеровој рецензији „*Krit. Vierteljahrsschr.* и т. д.“ стр. 251. — Осим тога: *Randa, Besitz.* 118—130. *Exner, Tradition,* стр. 166 и даље.

⁴⁾ Иа овога, што сам тек овако мимогред навео, већ се довољно види, како је тај §. 427 и с њ по себи а још већма у осакћеном преводу нашега §-а 288 доста права мука за правнике. Још је једина срџа у томе, што ми правници овамо на оријенту нисмо тако кидљиви и нестрпљиви, као наше аустријске и немачке колеге, те се бш не журимо толико, да баш сваки §. одмах тачно разумемо и претремо и тако нама тј §. није задавао тако велике муке. К оз толике године тај је §. мирно „почивао“ у нашем грађ. закону и нико није задео за њега.

предају збирних свари. Ја дакле, као што сам већ казао, сматрам да је основано мишљење Унгерова, по коме се опредељај § а 427. објашњава тим схватањем аустријскога законодавца, да је на збирној ствари као таквој, као правној целини могућна својина, па пошто се та својина на тој целини као некој бестелесној, идеалној ствари очевидно не може телесном предајом из руке у руку стећи, то је онда закон супсидијарно допустио ту предају знацима или символску. Истина је, као што сам већ помињао, да су се тако признати правници као *Екснер* и *Деренгин* изразили против тога мишљења Унгерова и да су га разложима побијали, али морам признати да ме њихови разлози нису могли убедити о томе, да се Унгер преварио и да је погрешно казао. Какви су ти њихови разлози? У томе се два поменута писца у неколико међу собом разилазе. Екснер н. пр. признаје да је редакторима аустријскога законика могла та мисао о „својини на збирној ствари као таквој одиста пред очима лебдети“ („mag auch den Verfassern unseres Gesetzbuches etwas der Art vorgeschwebt haben“), али они нису означили *шта* је та својина т. ј. каквим се карактеристичним правним дејствима она *разликује* од својине на појединим стварима. Ово признање Екснерово већ је довољно, да се види, како је Унгерово мишљење, које он хоће да побије, основано и умесно. Унгер је *само то* казао, да су редактори аустр. законика збирну ствар сматрали као јуристичку бестелесну ствар и да су стoga символску предају допустили као начин за прибављање својине на таквој збирној ствари као идеалном правном објекту — а и Екснер признаје да су *могли ти редактори доиста тако нешто имати на уму*, али само нису ту своју мисао потпуно довршили, нису је до свију конвенција развили, но зар је тим наводом побијено мишљење Унгерово? Очевидно није. Реч је једино о томе, како су редактори аустр. законика схватили природу збирних ствари, је су ли признавали својину на њој *као таквој* и јесу ли казали како се та својина прибавља и Унгер каже да су *они то учинили* и ништа више; и кад Екснер то не пориче, онда његово даље навођење не може служити као побијање тврђења Унгерова, него само као доказ да је у аустр. гр.ђ. законiku у томе погледу остала *празнина*, да је *једна мисао* добила израза у њему, да је у неколико примењена у законiku, али није изведена до краја.

А кад је празнина у законiku, онда се она попуњује интерпретацијом и ту нам онда помаже међу осталим и *тео-*

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИДИОТЕКА

рија, које је у доба грађења тога законика владала и под чијим су утицајем редактори његови стојали. А да је Ексер и сам у многим другим питањима тако поступао, о томе имамо доказа у самој његовој књизи „о традицији“. Тако н. пр. он наводи како на питање о могућим предметима квази-државине (државине на правима, quasi-possessio) *нема у аустријскоме законнику довољнога одговора*, па како он хоће ту празнину да попуни? Он вели, да је *ствар теорије* да ту празнину попуни¹⁾. Па тако исто на другом месту своје књиге исти писац говорећи о ономе што Немци зову „Gewahrsam“, а Римљани custodia²⁾ (који појам има нарочиту важност при државини и њеноме прибављању) вели, како аустријски законик *не даје никаквога ослонаца за то*, да би се могле изближе одредити претпоставке под којима се та „кустодија“ може као учињена и извршена сматрати. Дакле опет празнина у закону. Па где тражи Ексер тај ослонац кога у закону нема, да би празнину попунио? Опет га тражи у *римско-правној теорији*, велећи „да га треба тражити онде откуда је правни појам те „кустодије“ унесен у аустријско право.“³⁾.

Па кад се у тим наведеним случајевима по мишљењу самога Ексера празнина у закону може и мора попуњити теоријом, за што то онда не би могло бити и при збирним стварима? То је чудна инкохеренција, у једноме случају пристајати на попуњавање празнине теоријом, а у другоме не пристајати, него одмах хтети *цело и јам* силом истиснути из законика само зато, што је он остао у њему недовршен и непотпуно изведен! Не могу још даље да отежем разговор о овоме, него на основу овога што сам поменуо поново тврдим: да је Унгер имао право кад је §. 427. аустр. грађ. зак. протумачио онако, као што сам горе већ навео и дајте тумачење и Ексер у неколико признао, а што аустр. грађ. законик није уједно и то казао, *шта је* та својина на збирној ствари као таквој, та се празнина мора попуњити из теорије, која је тада владала.⁴⁾

¹⁾ В. Ексер, Tradition, стр. 39 и 40.

²⁾ У нашеј грађ. законнику то је преведено „кад ствар имаш . . . у књи.“

³⁾ Ексер, Tradition, стр. 104.

⁴⁾ То у осталом и сам Ексер већ наводи, како на питање „какву правну употребу закон чини са тим појмом збирне ствари, какве практичне последице са њиме скочава“ *нема одговора у закону* како се лакше решење тога питања не може тражити у самоме законнику, него се оно мора потражити у *самој природи збирних ствари* а при томе сам долази у помоћ *целој правној јуриспруденцији и теорији*, како се развила на основи римскога права. в. Ексер Tradition, стр. 216. В. о томе користењу теоријом за разумевање и тумачење аустр. грађ. законика још нарочито Unger, System d. österr. allg. Privatr. I стр. 83.

Но осим Екснера и др. Деренчин излази на среду као противник Унгеров у тумачењу §. 427. И то је др. Деренчин још строжи противник него Екснер! Докле овај, као што смо видели, бар у неколико признаје да су редактори законика могли доста имати на уму ту својину на збирној ствари као таквој, дотле др. Деренчин ништа о томе не признаје него одсудно пориче, да Унгерово мишљење може имати ма најмањег ословца у речима закона и ту онла међу осталим даје дефиницију традиције те вели како је она „равна запосједнућу стварнога права приволом онога, кој је право уступио.“ Да ли се при традицији *право* „запосједује“? При традицији се „запосједује“ *ствар* а тиме и кроз ту анрехензију (запосједнуће) стиче се стварно право. На другоме месту у својој књизи говорећи о предаји као начину прибављања својине др. Деренчин ту исту традицију овако дефинише: „уступом (преносом) детенције које ствари с вољом уступити (пренијети) дотичво примити (стећи) власништво њезино.“ Нема сумње да традиција најглавнију улогу игра при прибављању својине и ту се увек „запосједује“ *ствар*, добије се њена детенција, као што је др. Деренчин у овој другој дефиницији добро казао, а онда је јасно да прва дефиниција није добра.¹⁾ Но о томе другом приликом опширније. Осим тога Деренчин мисли да „и стојећи на становишту старе теорије (која традицију није умела да схвати као „запосједнуће права“ !) није тешко увидјети, да симболичка традиција бијаше уведена ради тешкоћах, које су се показивале код предаје ствари de manu in manum (из руке у руку).“ И то је управо главни разлог, којим се и Екснер и Деренчин служе против Унгерова наведенога тумачења. Ту је *vis exempli!* Па ипак је тај разлог по моме мишљењу слаб и недовољан.

Аустријски законодавац каже: „При таквим покретним стварима, које по својој природи или по својој створу (ihre Beschaffenheit nach) не допуштају телесну предају . . . закон допушта предају знацима и т. д.“ Извесно је да строго узев-

1) Одиета др. Деренчин није имао потребе да поставља онако широку и погрешну дефиницију предаје, јер му није никакве нужде било у томе угледати се на Екснера (ма да је и та Екснерова дефиниција ипак предизвијала Унгер у својој већ наведеној рецензији Екснерове књиге замера том писцу, што се није ограничио на науку о прибављању својине путем традиције, него је обухватио протрвати њом традицију као основа *правнога прибављања* у опште. Услед те погрешке, вели Унгер, Екснер је био принуђен „den Begriff der Tradition in einer Weise zu fassen und in einer Weise zu formuliren, die namentlich bei dem österreichischen Juristen gegründete Bedenken und gerechten Anstoß erregen wird.“ и т. д. Ако је Екснер сазом ширином предмета био принуђен, да упадне у такву погрешку, га осно др. Деренчин није морао ићи за њим!

ни нема ни једне телесне *ижкретне* ствари, која се не би могла из руке у руку предати; али свакојако постоје код неких због њихове величине, теживе и гломазности велике механичке тешкоће и незгоде, кад би се баш морале из руке у руку предавати. Има дакле смисла, да се закоподавац за то побрине, да се у томе погледу саобраћају учини олакшица, али да је једино *такву олакшицу аустријски законодавац у § у 427. имао на уму, он би се извесно другачије изразио.* Зар код сваке збирне ствари постоји поменути тешкоћа, а зар она с друге стране постоји опет само код збирних ствари? Извесно је да има веома много збирних ствари, код којих без велике тешкоће *може бити* обичне телесне предаје из руке у руку, тако н. пр. једна мања приватна библиотека може се без велике муке предати из руке у руку, па тако исто и дућански еснап, па збирка слика и т. д. Свакојако се дакле о збирним стварима не може тако апсолутно казати да оне „по самоме своје створу или природи не доуштају телесну предају.“ па ипак је аустр. законодавац тако казао, изразио се апсолутно а не хипотетично и то у ту класу ствари увршћује стовариште робе и *остале збирне ствари без разлике.* Да је законодавац просто само мислио на механичке тешкоће при предаји одвише гломазних и великих збирних ствари, онда се ваљда код њега може претпоставити толико логике и законске стилистике, да би се он ту знао изразити овако, како тој његовој мисли и намери одговара. Друго је нешто, кад се каже да при некој ствар *без велике тешкоће и одуговлачења не може бити телесне предаје, а сасвим је друго кад се каже да извесне ствари „по самоме своје створу или својој природи не доуштају телесну предају“;* у првоме случају каже се управо да те телесне ствари апстрактно узевши доуштају телесну предају, али је она само са тешкоћама и одуговлачењем скопчана, а у другоме случају па против каже се да се сам њихов створ, њихова природа *противи* свакој телесној предаји — па зар то није велика разлика? И кад при свем томе поменути правнички писци и тумачи у закону хоће да прочитају онај први смисао, ма да је закоподавац пресудно овај други казао, онда по моме скромном мишљењу изгледа, да се чини насиље законском тексту, да се он силом натезе на калуц тумачевога мишљења.

Морам одмах напоменути да бч ми овде др. Деренчин или који други правник могао учинити овакав привидно ос-

нован приговор: „Зар ви као правник не знате, да има и оне т. н. *interpretatio abrogans* (рестриктивна или екстензивна) и да по њој може и сам граматички јасан и несумњив смисао закона да се *измени* према другим моментима, који су се пронашли логичким тумачењем?“ Ваља ми на тај могући приговор у напред одговорити.

(СВРШИТЕ СЕ)

К Р А Ћ А

УЛОМАК ИЗ ЕНГЛЕСКОГ КАЗНЕНОГ ПРАВА.

НАПИСАО

Ј. Ђ. Авакумовић

(НАСТАВАК.)

2., Као други услов за појам крађе наводи се у енглеском казненом праву, да је лопов ствар не само узео, већ и однео; или као што се старо енглеско казнено право латински изражавало: *cepit et asportavit*.

Овде је важно знати: шта се разуме под овим изразом „однео“ (*asportavit*). Само кад се добро буде разумео тај израз, моћиће се правилно оценити и решити: да ли у поједином случају постоје услови за појам *свршене* крађе; или ће се на против дело сматрати само као покушај крађе; или шта више и за неко мање кажњиво дело, другог рода.

Онај израз „однео“ енглеско казнено право не разуме тако: да је лопов ствар *већ са свим изнео из места, одакле је ту ствар узео*. На против тај израз „однео“ значи само толико, да је лопов ствар *кренуо са њеног места*, па ма да би био ухваћен пре него што би ствар изнео из места, гди је она била. На кратко говорећи, онај израз „однео,“ енглеско казнено право не узима у строго речном значењу, то јест баш да је лопов ствар и *изнео*, већ том изразу даје пространије тумачење. И сам дакле премештај ствари с' једног места на друго већ би створио појам *свршене* крађе, наравно ако би постојали и остали услови за то кажњиво дело. За појам крађе није нужно да је ствар однесена, већ је довољно и да је само *ионесена*.

У осталом, да би боље објаснило тај израз „однео“, енглеско казвено право има више примера о томе. Ми ћемо те примере цитирати, јер држимо да ћемо тиме олакшати разумевање самог предмета, о коме овде говоримо.

Тако кад би ко дошао да украде каквог коња, па би га већ извео из коњушнице, али би још у авлији био ухваћен, — то би била *свршена* крађа, ма да лопов није успео, да коња са свим одведе.

Исто тако имали би *свршену* крађу, кад би какав путник из гостионишке собе узео какву ствар и понео је, али би био ухваћен пре него што би изишао из гостионице.

Или најпосле, и то би била *свршена* крађа, кад би ко хтео да украде посуђе, па би га узео са ормана и метуо, на прилику, на патос, сто или друго какво место, одакле би га после узео и однео.

— Но ако се нека ствар, и ако по својој природи кретна, не би *ни могла* понети, ту енглеско казвено право не допушта појам *свршене* крађе. Тако ако би каква ствар канопом или другим чим била утврђена за какву тезгу или другу некретну ствар толико да се не би могла одвојити, — онда, ма да би лопов окушао да је откине, енглеско казвено право то не зове крађом, јер ту није било никакве могућности да лопов ствар *бар понесе*. То би свега био покушај крађе.¹⁾

Као што показују ови цитати, енглеско казвено право, увиђајући и само тежину оног израза „однео“, труди се, да га бар ублажи што је могуће више, јер слободнијим тумачењем своди онај израз „однео“ и на: *сам премештај ствари са једног места на друго*. Но и поред свега тога не може се тврдити, као да је енглеско казвено право у овоме јасно и одсечно онолико, колико је потребно, па да се добро разуме онај израз „однео.“ А овој нејасноћи енглеског казвеног права узрок је у старом казвеном праву у опште, које је за појам *свршене* крађе тражило баш да је лопов ствар и однео из места, у коме је била. И тек новија наука

¹⁾ За све види: Blackstone, књига 5. стр. 170—170. Stephen, стр. 264.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

казненог права отклонила је ту нејасноћу из казненог права у опште. Тек и вија наука успела је да постави правило: да појам свршене крађе постоји свакад, кад год би лопов успео да туђу ствар незаконо ма и само стави у своје *притежање*, па ма и да не би успео, да ствар однесе.²⁾ У овом смислу дакле ваља данас разумети онај израз „однео“ и уврстити га као услов у саставне делове за појам свршене крађе. Противно тај услов само би био кадар да посмугне правилан поглед на карактеристику дела. Тада би се могло десити да један у истом делу сматра, да је ствар већ и „однесена“; док на против други могао би држати, да се не сме ићи тако далеко, држао би да ствар још није однесена. А и сама могућност тако разне оцене једног истог дела, може само да шкоди угледу правде и једнакости пред судом. С тога је било потребно да проговоримо ове неколико речи о оном изразу „однео,“ да речемо како га треба разумети.

3. До сада се наш говор тицао прва два услова, који су потребни за појам крађе. Сад је на реду да проговоримо о њеном трећем услову. Није довољно, да је ствар само узета и однесена, већ је нужно и да се зна, у којој је намери то урађено, те да би се смело рећи, да какво дело носи на себи знаке крађе. А да би то могло бити нужно је, да је ствар узета и однесена animo furandi или српски речено: у намери да се у краде. То је тај *трећи* услов за појам крађе, о коме ће бити говор у овом одељку наше расправе. До год не би било и тога услова, све дотле не би се смело узети, да постоји крађа, ма да би и било осталих услова, који су потребни за појам крађе. Ми ћемо мало ниже показати, какве закључке изводи енглеско казнено право из тог услова animo furandi. Но пре него што би то учинили, споменућемо једну особину енглеског казненог права. Оно сматра да је тај израз раван изразу *lucri causa*, који се употребљује у грађанском праву и који значи: *у намери да човек себи користи*. Но да то двоје: „animus furandi“ и „lucri causa“ не значе једно

²⁾ Verrier, Lehrbuch, стр. 312.

Orrenhoff, Strafrecht, стр. 326, прим. 41. и стр. 327, прим. 46.

исто; као и да лопов може бити и онај, који крађом не смера да користи баш себе самог, ми ћемо то доказати при крају овог одељка. А сад да пређемо на оне закључке, које енглеско казнено право изводи из оног услова: „*animus furandi*.“

Тако енглеско казнено право из тог израза „*animus furandi*“ изводи, пре свега, да не може учинити крађу онај, који би био лишен свести и слободне воље, дакле у кога не би могао ни да се зачне тај *animus furandi*. Ово је врло важан закључак, јер од њега зависи казнена одговорност или неодговорност у опште.

Но сем овога, енглеско казнено право из оног израза: *animus furandi* изводи и други, такође важан, закључак. Тако оно на том основу поставља као правило, да нема крађе ни онде, где кривац не би ствар узео у намери да је потроши и тиме њеног господара *штети*, већ гди би само послугу са том ствари извршио без господарева знања, дакле само-вољно. Ово ћемо најбоље објаснити примерима, па за то ћемо се њима и послужити. Тако ако би слуга без господарева знања узео коња из штале и ако би се послужио њиме, па би га опет сам у шталу вратио, то не би била крађа, већ само врста злоупотребе поверења. Или ако би какав тежак узео плуг свога компије, који би овај оставио у пољу, и пошго би се њиме послужио, ако би вратио на своје место, ни то не би била крађа, већ само забрањено коришћење туђом имовином. Или најпосле, кад би ко узео туђу стоку и са њом радио под изговором, да на основу каквог закупа туђе некретне имовине, има право послуге са том стоком, па би стоку тек после вратио, и то не би била крађа, већ опет само недозвољено коришћење туђом имовином.

Наравно, да је у свима тим и подобним случајима, тешко распознати: када постоји крађа, а када опет друго, блаже, кажњиво дело. Но енглеско казнено право старало се, да бар колико-толико олакша тај посао. Оно је прописало два правила, по којима ваља ценити, да ли постоји кра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.rs

ђа или не. Ако је кривац радио *тајно*; или ако би одрицао да је дело учинио, онда се узима, да је извршио *крађу*, а не какво мање кажњиво дело. То су та два правила за оцену карактеристике о извршеном делу. Али ма колико да су то, у обичним приликама, поуздана мерила за оцену карактеристике, — опет ни она нису довољна *увек*. Има и других прилика и околности, од којих зависи та карактеристика у толикој мери, да би се погрешило, кад би се карактер дела ценио само по тајности рада или по одрицању извршеног дела. Оне разне прилике и околности могу да буду, у сваком поједином случају, толико компликоване, да је са свим не могуће у вапред прописати нека стална правила, по којима би се, у сред гомиле оних компликованих прилика и околности, могла поуздано знати она кажњива намера, која се зове *animus furandi*. С тога енглеско казнено право, поред она два правила о карактеристици извршеног дела, опет оставља оцени судија и поротника, да они, према свима приликама и околностима сваког појединог дела, искажу: да ли се какво дело може сматрати за крађу или не. Овакав правац енглеског казног права само се може одобрити. Он показује с коликом опрезношћу енглеско казнено право хоће да се приступа оцени дела, које мора за собом повући тешке последице, ако се окарактерише као крађа. Јер на сваки начин законодавство није у стању да у напред предвиди све околности, које могу да буду у разним делима, а још мање оно може да буде поуздана водиља за правилну оцену тих околности, кад их није ни знало.

После оваких објашњења оног израза „*animus furandi*,” да се вратимо на онај израз „*lucri causa*,” као што смо обећали напред. Енглеско казнено право сматра да онај, који ради „*animus furandi*” мора радити и „*lucri causa*.” Или другачије речено: *ко краде, тај хоће тиме себи да користи*. Стога енглеско казнено право у услове за појам крађе увршћује и услов да лопов ради „*lucri causa*,” а то је: с намером да себи користи. Но ово је погрешно; то је остатак из старог казног права. Доиста је било времена, кад се у казном

праву држало, да не може бити крађе, ако лопов њоме није хтео да користи *самом себи*. Али доцније се увидило, да неко може бити лопов, и ако крађом себи не само није ништа користио, већ то није ни хтео. Тако може неко од другог красти, па украдену ствар *цоклањати* другима да се показује дарезљив и милосрдан; али за то би и тај човек, који крађом себи не би ништа користио, опет био лопов пред законом и судом. С тога је најновија наука о казненом праву избацила тај услов, као да би се за појам крађе тражило и то, да је лопов крађу учинио „*lucri causa*“, да себе користи. То истина обично јесте смер крађе, само то баш није нужно за сам појам крађе. Не може да буде исто тако онда, кад лопов себи ништа не користи; као што је може да буде, и ако лопов дојиста себи ништа користи, само ако у оба случаја има осталих услова за појам крађе. Да тај услов „*lucri causa*“ није нуждан за појам крађе, то је у данашњем казненом праву у опште признато.¹⁾

4., Као последњи услов за појам крађе спомиње се у свглеском казненом праву то: да ствар, коју би лопов узео и однео, мора бити кретна.

Овај услов потиче из саме природе ствари; јер кад је крађа само оно, гди човек туђу ствар *узме и однесе*, онда је савршено природно, да је из појма крађе већ искључена свака ствар, која се не може узети и однети, а то су све некретне ствари. Али опет за то овде се израз „кретна“ не разуме као у грађанском праву, већ опширније. Све што се може кренути с места на место, то долази у ред „кретних“ ствари и по томе у чињенице, које могу послужити за појам крађе. А то, што би та ствар била саставни део какве некретне ствари; и што би се, према томе, у грађанском праву и она сматрала као некретна, овде ништа не утиче на карактеристику дела. Казнено право и такву ствар сматра за кретну, чим се она може узети и однети. Ми ћемо доцније, кад будемо говорили о стварима, које могу, а које

¹ Berner, Lehrbuch, стр. 311.
Oppenhoff, реч. књига, стр. 324.

опет не могу да буду предметом крађе, (види одељак IV. у овој расправи,) ближе исказати разлику између појама „кретне“ и „некретне“ ствари у смислу грађанског права с једне и казненог права с друге стране. А овде ће, за сада, бити довољно што констатујемо, да је четврти карактерни услов крађе, то: да ствар, коју би лопов узео и однео, мора бити *кретна*.

А после тога можемо да приступимо завршетку говора о условима крађе по енглеском казненом праву.

Као што показује наш досадањи говор, енглеско казнено право зва за четири услова, који су апсолутно вужни за појам крађе. То су: 1., да је *туђа* ствар узета *без знања и одобрења* господарева; 2., да је *однесена*; 3., да постоји *намера за крађу* (*animus furandi*); и најпосле 4., да је ствар *кретна*. Гди не би било ма и само једног од ових услова, ту не би било ни крађе, у смислу казненог права.

У овоме је енглеско казнено право савршено сагласно са *данашњом* науком казненог права у опште. У науци данас важи као правило: да крађа постоји увек онда, кад би ко против закона узео туђу кретну ствар с намером да је себи присвоји.¹⁾

После овога неће бити потребно да још шта говоримо о овим карактерним условима за појам крађе. Но, у место тога можемо приступити говору о стварима, које по својој природи могу да буду кретне, али које при свем том енглеско казнено право не увршћује у ред ствари способних да буду предметом крађе.

(НАСТАВИЋЕ СЕ).

¹⁾ Berner, реч књига цтр. 308.

Oppenhoff, реч. књига 312 - 323.

Hélie, Code pénal, књига 5. од 1852 год. стр. 25—47.

О објављивању уговора трговачких друштава и о
последицама неиспуњења прописа о обзнани.

§. §. 43—45. тргов. зак.

ПИСМЕ

Ђорђе Ж. Ђорђевић.

Наш законодавац прописао је у §. 40 тргов. зак. да уговори ортаклука јавног и мешовитог морају бити писмени; у §. 43. да изводи уговора о ортаклуку морају бити објављени по начину прописаном у §. 5. а ако ови прописи о обзнани не буду испуњени, уговор ће се сматрати за неважећ у смотрењу ортака.

Што закон тражи да уговори трговачких друштава о ортаклуку морају бити писмени, узрок је, што трговачка друштва врше разноврсна предузећа, а и између ортака постоје разни односи, па не сме се ослонити на памћење уговорача или сведока; нарочито потребно је писмено да би се могао из овог извод објавити као што налаже §. 43. трг. зак.

Но закон се није ограничио само на писменост, већ је прописао и извесне формалности за објаву извода из уговора, а то у цели, да би трећа лица, којих се тиче, сазнала да постоји ортаклук и главне услове из уговора о ортаклуку. Ово је у интересу и самих трговачких друштава, пошто су она у непрестаном саобраћају са публиком. Кад је уговор објављен, онда друштва не морају сваком приликом показивати уговор, а ни трећа лица, која желе са друштвом уговорати, не морају сваки час тражити да им се уговор показује.

Објављивање извода из уговора о ортаклуку од највеће је важности, јер ако прописи о обзнани нису испуњени, онда по §. 43. уговор сматра се за неважећ. Према томе важно је упознати се, како са прописима о обзнани, тако и са последицама необјављивања уговора.

1. Шта се има објавити и на који начин.

Закон не тражи за уговоре о ортаклуку јавном и мешовитом да се морају у целисти објавити. Закон тражи да се објаве изводи уговора, дакле оно што се тиче трећих лица.

По §. 43. у изводу уговора треба да је назвачено:

име и презиме, становање и карактер јавних и познатих ортака;

трговачка фирма ортаклука;

место где ће се трговина водити (§. 5. трг. зак.);

имена оних ортака којима је поверено да са пословима управљају и у име ортаклука потписују;

командитни капитал;

време кад ће ортаклуку почети радити;

време кад ће престати;

датум уговора

Даље, по § 45. трг. зак мора се објавити:

кад се ортаклуку продужије по истеку уговореног рока;

кад би ортаклуку престао пре но што је уговору рок истекао.

Кад је уговор о ортаклуку закључен за *извесно време*, онда овај узрок престанка објављен је у напред кад и друштво (§. 43), и на тај начин објављено је трећим лицима, кад ће друштво престати. С тога није нужно да им се то саопштава другом објавом, јер у овом случају друштво ортакло престаје само по себи и по закону. По §. 751. грађ. зак. друштво престаје *кад је време за трајање опредељено истекло*.

У грађанском закону, у глави о ортаклуку, предвиђено је кад друштво ортакло престаје само по себи, в. §. §. 751. 752. и 745. а кад се пре времена може раскинути, в. §. 756. По тим параграфима, друштво ортакло престаје, кад се предузети посао не може даље водити; кад је ортакло главница пропала; кад један ортак умре, или неће да испуњава своје обвезе или дође под стецште, или буде осуђен; кад није опредељено време докле ће да траје уговор ортакло, а то се не да опредељити ни из природе посла.

Као што се види, могу разни узроци изазвати да друштво престане пре рока. Према томе важно је питање, како се има разумети пропис §. 45. трг. зак. да ли је законодавац имао на уму само оне радње, којима сами ортаци пре рока раскидају друштво, или да ли се пропис §. 45. има применити и на све случајеве, који су изазвали да ортакло престане пре уговореног рока.

Једни уче, да треба разликовати случај, кад је узрок престанку друштва у напред предвиђен у уговору, — и онда, веле, није нужно поново објавити да друштво престаје. А ако узрок престанку није у уговору ортаклука предвиђен и објављен, онда се мора објавити, јер тај узрок може бити непознат трећим лицима. Да би се оценила важност доцније предузетих друштвених обавеза, морало би се прибегнути доказу са сведоцима, јер мора се водити рачун о савесности трећих лица и ортака. Законодавац са прописом §. 45. хоће да отклони те доказе што се тиче престанка друштва, па

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

је за то прописао, да се мора објавити кад друштво престане пре рока.

По мишљењу других, законодавац је прописао да се морају објавити *оне радње* које имају за предмет престанак друштва пре рока т. з. оне радње, којима сами ортаци пре рока раскидају друштво. Раширити објављивање и на друге случајеве, не значи тумачити закон, већ прописивати нова правила.

По овом мишљењу, не мора се објављивати не само престанак услед смрти ког ортака, већ ни онај који долази због банкрутства ког ортака, — пошто су ово јавно позната дела и не могу се сакрити од публике. Исто тако не мора се објавити, кад суд огласи друштво за неважеће.

Неки су поставили питање: морали се објавити престанак друштва, кад у своје време није објављено да друштво постоји? — и на исто одговарају одричући: како друштво у почетку није објављено, онда на што да се објављује његов престанак? То је просто дело, које престаје као што је и почело. Но правосудство, и то врло умесно, није усвојило ово мишљење. Јер, и ако неко трговачко друштво није објављено, оно ипак постоји у погледу трећих лица, пошто ортаци, као што ћемо ниже видети, не могу се на неважност друштва позивати против трећих лица. Ако се не објави престанак, онда трећа лица могу сматрати да друштво постоји илч ве постоји, како то захтевају њихови интереси. Ортаци не могу се позивати на прву повреду закона и њоме правдати другу повреду.

По §. 45. мора се, даље, објавити :

Кад би се промена у ортачкој фирми учинила.

Ово зато, што обвезе уговорене под старом друштвеном фирмом, важе у корист трећих лица, а исто тако и обвезе под новом фирмом, јер ортаци не могу се позивати на необјаву противу њих.

Излазак ког ортака. — Не само излазак но и промена у ортацима мора се објавити. Ово важи само за јаван ортаклук и мешовити.

У науци вођено је питање о томе, како се има разумети пропис §. 45. и већина писаца слажу се у овоме, да се не морају обзнањивати све промене, које би се у току ортаклука дешавале, јер се у §. 45. нарочито набраја, шта се мора да обзнани, а то је, продуж ње и престанак друштва, промена фирме и у ортацима.

Са изразом „и све нове погодбе“ у §. 45. законодавац је хтео ово да каже: да се објави све, што би мењало раније услове уговора и то у ономе, што се тиче трећих лица, која са трговачким друштвом стоје у пословним односима. Ово се види из другог одељка §. 45. по коме, ако нису испуњени прописи о обзнани „и трећи би, коме доцније промене нису познате, с њим радио, њему стоји на вољи тражити своје право према друштву или по пређашњем његовом устројству, или по доцније измењеноме а не објављеном.“

Не мора се н. пр. објављивати, ако би се ортаци доцније споразумели, да се између њих другојачије дели добит и штета, јер се то не тиче трећих лица.

И ако је закон везао тешке последице за неиспуњење прописа о обзнани, опет је пропустио да пропише, докле се има извршити та објава. Француски законодавац прописао је, да се то има учинити за месец дана од кад је уговор ортачки потписан.

(НАСТАВИТЕ СЕ.)

ПОГЛЕД НА СТАЊЕ НАШИХ КАЗНЕНИХ ЗАВОДА ЗА 1883 — 1884 — 1885 ГОД.

(СВРШЕТАК.)

4. Смртност

1883	године	умрло	је	42	робијаша	или	1·59%
1884	„	„	„	40	„	„	1·48%
1885	„	„	„	23	„	„	0·85%

Смртност осуђеника у нашим казним заводима, није тако велика да би имала особите бриге да задаје. Смртност осуђеника у опште стајала је скоро на једној мери за ове три године. За робијаше забележено је, да их је 1885 године умрло знатно мање по у ранијим годинама, но ово долази отуд, што се те године водио нарочити рачун о умрлим младољетницима. Младољетника је у тој години био врло велики број, па је знатан број од њих и умр'о.

Узимајући у рачун смртност осуђеника у опште, за ове три године налазимо, да је, према укупном стању осуђеника умрло: 1883 године 1·17%; 1884 године 1·49%; а 1885 године 1·37%.

На хигијену осуђеника и зграда обраћа се озбиљна пажња. Ово се може особито казати за београдски казни завод. Истина је да само овај завод и има увек сталног лекара. Пожаревачки завод имао је такође сталног лекара за ове три године. Но више га нема. Тамо

има сала само хонорарни лекар. У нишком заводу никад није ни било сталног већ само хонорарни лекар. За то није било могуће обратити сигурне податке о боловању осуђеника за ове три године

И у нашим као у свим апсанама најобичније су болести: грудне, шкрофулоза, анемија и шкорбут. Признато је да ове болести морају наступати са дугим лишењем слобде. Томе још припомаже недовољна храна, хрђави станови, и недовољна нега чистоће самих осуђеника. Код нас осуђеници болују доста и од грознице.

Осуђеничка храна код нас, особито робијашка, није хрђава у мрсне дане. Но посна им је храна недовољна. Према правилима осуђеници морају све посте постити, а ових код нас има много. За то треба знатно умањити број посних дана.

Станови осуђенички врло су хрђави, особито у градовима београдском и нишком. У топчидерској апсани има добрих соба Али цела ова зграда недовољна је за број осуђеника, који се обично у њој налази. Једно крило ове зграде заузима болница осуђеничка. Болница је добро уређена, али мана јој је што је у самој апсани. За овако велики завод као што је београдски потребна је засебна зграда за болницу. Ово је особено нужно за случај заразних болести. Пжаревачка апсана за жене одговара свима захтевима добре хигијене Само би је требало боље одржати. Мушки завод у Пожаревцу могао би се оправити. Зграде у Љубичеву не ваљају, а у Добричеву са свим добре.

Хигијена зграда и осуђеника потребује нарочите стручњачке бриге. Лекар казненог завода, г. Др. Милутин Поповић, учинио је све што се од способности и заузимљивости једнога стручњака може очекивати. Знајући да г. доктор Поповић намерава да у најскорије времену публикује своје обсервације о хигијени у београдском казненом заводу, ја ћу да се задржим само на ово неколико општих напомена.

5. Бегство

1883	години	побегао	је	19	робијаша	или	0.72%
1884	"	"	"	38	"	"	1.41%
1885	"	"	"	50	"	"	1.86%

Осуђеничко бегство врло је озбиљна појава. Где год има апсана, дешавају се бегства, но мало су где, као код нас бегства од толиког значаја. Врло је велики број осуђеника код нас, који се или никако више не ухвате, или тек пошто су многа, нова зла починили.

Није тешко обележити узроке бегства осуђеничког. Осуђеник бежи што му је у заводу тешко, и што жели да избегне терете и муке, скопчане са издржавањем казне. Ако још нема великих сметња на путу, није му се тешко одлучити да бежи. Код нас је осуђени-

цима врло лако бежати. Они су растурени на све стране, по разним државним радовима. Где год је за какав повећи државни рад потребно доста радника, одма се осуђеници узимају за те послове. Ово наравно, ако је та потреба у месту или у непосредној близини места, где је казнени завод. Поред тога, осуђеници су још и стално одкомандовани из казних завода, у Љубичеву, Добричеву, Крагујевцу и Аранђеловцу.

Кад су свако растурени, над њима се врши врло лабав а по некад и никакав надзор особито кад их млади, неискусни војници на радове спроводе. До год постоји овако уређење казних завода, дотле и осуђеничка бегства морају бити врло честа. При садашњем стању зграда и при садашњем неуређењу радова у унутрашњости казних завода, не би се могло желети да се осуђеници са свим повуку у казнене заводе. А ово би био једини пут, да се бегства спрече.

Бегства осуђеничка свагда су особену, оправдану бригу задавала. Брига се ова обелоданила у годинама о којима говоримо, у акту г. Министра Правде од 7 Јула 1884 године Бр. 2804, којим актом се ставља мешовита комисија, да проучи узроке бегства и пронађе начина како да се ова бегства спрече. Чланови ове комисије били су: г. И. Хранисављевић судија, бив. управник београдског казног завода, г. Д. Карамарковић, члан управе вар. Београда, и г. П. Јуришић-Штурм, пешадијски капетан.

Комисија је проматрала и проучавала питање у београдском заводу, и у појединим одељцима и нашла је, да је главни узрок осуђеника за разноврсне спољне радове и недовољност надзорног особља. О своме раду комисија је поднела г. Министру Правде, 8. Августа 1884 године, извештај пун врло лепих мисли и значајних предлога. Кад је ствар овако констатована, увидело се, да при данашњем стању ствари није могуће злу сасвим доскочити. Но онет је нешто покушано. Актом г. Министра Правде од 17. Септембра 1884. године Бр. 3241, наређено је, да се сви осуђеници имају постепено повући у казнене заводе; да се искључно за потребу завода могу, и то под стражом употребити осуђеници ван завода; и да се лична послуга осуђеничка укида. Као што се могло очекивати, ова је наредба била само безуспешни покушај. Све администрације, које се служе радном снагом осуђеничком, тражиле су најживље, да им се ова не одузима. Морало им се поступити, а као резултат тога јавља се, да се број осуђеничких бегства не само није умањио, већ је знатно порастао.

Рад осуђенички не представља ни чега значајног у годинама о којима говоримо. Питање о организацији рада у казним заводима

исто је тако битно, као и питање о самом казненом систему. Добро уређени рад олакшава у многа места дисциплину и одржавање доброга реда у заводу.

Радови код нас нису за ове три године показали никакав особени напредак. Радионице које су већ раније постојале, одржаване су и даље. Од заната рађени су: коларски, качарски, ковачки, браварски, столарски, дракелерски, кројачки. Сем тога осуђеници су радили и зидарске и дрводељске послове, а младолетници, још и вештачки дрворез. Никакав нов занат није за ово време уведен. Поред радова у унутрашњости завода, осуђеници су највећим делом употребљавани на врло разнолике спољне радове, државне и општинске. Велики део бавио се земљорадом. У 1885 години радили су осуђеници београдског завода у Топчидеру, на тесању камених коцака за кадруму београдску.

Занатлијски послови у казним заводима прилични су, но они би се могли боље уредити. О томе ће даље изнети врло практичан предлог г. Емила Тауфера, директора лепоглавске апсане. Но што је у овом погледу сваке хвале достојно, како односно вештачке израђевине, тако и односно самог поучавања осуђеника, то је воћарница топчидерска и женска радионица у Пожаревцу. Ја ћу само навести шта о томе вели г. Тауфер:

„Стручњаку као и сваком пријатељу човечанства, вели г. Тауфер, пријатно је кад може да напомене две светле стране. Ове су у лепој и поучној башти, и воћарској култури у Топчидеру, где све раде осуђеници, као и у женским радовима у Пожаревцу. Воћарска школа у Топчидеру у примерном је реду. Она је тако вештачки уређена, какве нема ни у једном казненом заводу европском. Теориска и практична настава рационална је. Осуђеници знају не само све врсте калемљења дивљака, већ знају одговорити и на питања о болестима воћака. Воља и љубав за послом влада у овој врсти рада. Материјални успех описује се као врло повољан.

„Није мање привлачан женски рад у Пожаревцу. 20 жена баве се шавом белог рубља, штековањем, ткањем платна и ћилима. Истина је да су разбоји и овде примитивни, но опет, едукаторна вредност обучавања жена финијим ручним радовима — заслуга надзорнице заводске, не треба да остане не оцењена заслужно. Штета да се ова благодат простире само на један малени број осуђеница.*)

Није могуће тачно израчунати колика је била привреда од осуђеничких радова, јер осуђеницима не припада никаква накнада кад раде какав државни посао. Међу тим осуђеници највише раде др-

*) Воћарницу топчидерску уредио је и осуђенике овоме послу поучави г. Иван Протић; надзорница у Пожаревцу је гђа Шрепловићка.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unilib.rs

жавне послове. Из дневних рапората види се, да сваки дан врло много осуђеника ништа не ради. Ово је од велике штете, како у погледу морализације, тако и у економно-финансиском погледу. Буџет осуђенички знатно би се олакшао, кад би се стално рад у заводима организовао. Приметићу још и то, да су у опште књиге о вођењу рачуна у нашим казним заводима врло неудесне да би се каква озбиљна контрола могла водити.

Ако је тешко остварити целокупну реформу наших казних завода, држим да је грешка што до сада нису радови у њима организовани. При крају 1883 године, г. Министар Народне Привреде, покренуо је био питање о уређењу неких радова у одељку младолетник осуђеника у Топчидеру. Предлози које је у том погледу нарочита комисија учинила, нису могли бити одобрени од министарства правде, и тако ништа није свршено.

Од организовања рада у казним заводима зависи и њихово економно и финансијско стање. Што је рад боље организован, казни ће заводи показивати већу привреду. А што је већа ова привреда, осуђеници ће државу мање коштати. Привреда у нашим казним заводима незнатна је. Овди се разуме фактичка, прорачуната привреда. Ми знамо колико се на осуђенике троши, али не знамо, колико они одраде јер се у највећем делу не израчунава приход од њиховог рада. За то се не би могло одредити, шта управо један осуђеник кошта државу.

По буџету за 1884—5, који је важио и за 1885—6 годину, на казнене заводе одређене су ове суме:

Три управника I. класе по 3536·40 дин	10.609·20 дин.
1. рачуновођа I. класе	1.768·20 "
2. рачуновође II. класе по 1515·60 . .	3.031·20 "
Лекар београдског завода	3000·— "
„ пожаревачког завода	2.500·— "
„ нишког завода (хонорар) до	2020·80 "
Свештеник београдског завода до . . .	2020·80 "
Учитељ младолетних до	1515·60 "
Чувари београдског завода	65.000·— "
Надзиратељка пожаревачког завода . .	1.515·60 "
Чувари	5.000·— "
Чувари нишког завода	10.000·— "
На плату настојника апсанских завода	
у разним занатима	8.083·20 "

На издржавање апсеница како код свих судова, тако и код казних завода, на набавку потребних ствари за апсане и апсе-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

нике; на свештеничко чинодејствовање код казневих завода, на плаћање лекова; на награду оних осуђеника, који се у раду приљезни покажу и добро предате им ствари израђују, но тако да се на ову целъ свега 1500 динара издати може, на оправку и доправку здања казневих завода, у колико не пређе цифру од 1000 динара, и на плаћање годишње аренде на земљу, која се има узети под закуп за сејање најнужнијих потреба за храну осуђеника . . . . . 548.000— „

укупно 664.064·60 дин.

Код последње партије: издржавање апсеника, види се да ту улази и трошак на издржавање судских апсеника.

Из извештаја казненог завода београдског и пожаревачког, види се колико су ти заводи у свакој години потрошили. За вишки завод није ми било могуће ухватити тај рачун.

1883 године београдски завод потрошио је 264.274·13 дин.

1884 „ „ „ „ „ 316.491·19 „

1885 „ „ „ „ „ 324.080·36 „

Према томе средња цифра годишњег трошка београдског завода, за ове три године износи 301.615·22 динара.

За ове три године, може се узети да је дневни број осуђеника у београдском казненом заводу 14·7. Кад се годишња утрошена сума од 301·615·22 дикара подели са 1437, излази да је сваки осуђеник београдског казненог завода приближно коштао државу за ове три године по 209·90 динара годишње или 58 пара динарских дневно. Ово је приближан рачун према ономе што је фактички утрошено, и не одбија се вредност прихода од рада осуђеничког за то време.

1883 године пожаревачки завод потрошио је 56.613·27 дин.

1884 „ „ „ „ „ 67.742·43 „

1885 „ „ „ „ „ 62.119·63 „

Средња цифра годишњег трошка овог казненог завода износи 61.825·11 динара. Дневни број осуђеника за ове три године био је, у пожаревачком заводу, од прилике 294. А кад се тиме подели средњи број годишњих издатака, излази, да је један осуђеник пожаревачког казненог завода приближно коштао државу, за ове три године по 210·28 динара годишње, или 57 пара динарских дневно.

У погледу рада на *васпитању и морализацији* осуђеника не стојимо сасвим добро. Управни персонал преоптерећен је канцеларијском службом и старањем о набавкама за осуђенике тако да му, на ову врло важну грану казнене администрације, није могуће скоро ни-

какву пажњу обратити. Само један свештеник и један учитељ у Топчидеру, постављени су да се старају о школи младолетних осуђеника. Школа је доста добро уређена. Сви младолетници морају школу посеђавати. Учитељ и свештеник поучавају младе осуђенике читању, писању, рачувању, другиим основним знањима, вери и хришћанском моралу. Резултати су задовољавајући. Рад би онај имао далеко бољег успеха, кад би младолетници били у засебном заводу. Свештеник треба још да поучава одрасле осуђенике београдског завода, вери и моралу. У другим заводима нема сталног свештеника.

Дисциплинске казне, које се, према правилима, могу у нашим казним заводима примењивати, ово су: укор, усамљени затвор, умањење хране и одузимање постеље. Као најважнија и најнажнија дисциплинска казна може се сматрати, усамљени затвор. За извршење ове казне има у београдском и пожаревачком заводу дисциплинских ћелија; у Нишу их нема. Ћелије ове, особито у београдском заводу, у толикој мери не одговарају хигијенским захтевима, да се од њих не може очекивати какво повољно дејство на осуђенике у моралном, или дисциплинском погледу. С тога сматрам да није од значаја ни побрајати, колико је, у којој години било дисциплинских иступа.

Но о трајању усамљеног затвора било је неких неизвесности. Сумњи је дало повода, што се у члану 54 правила, вели, да се казна усамљеног затвора може изрећи *и на дуже време*. Последње тумачење овога члана било је, да ћелиски затвор може трајати, док се кривац не би поправио. Но како су врло разнородни елементи, који код нас управљају осуђеницима то је и схватање овога сасвим разнолико. Један старешина осуђенички разумео је, да он може дисциплински казнити осуђеника са 6 месеца ћелиског затвора. То је било у Добричеву, где над осуђеницима врши надзор чиновник министарства народне привреде. Кад се у министарству правде за ово сазнало, морало је следовати и ново тумачење горњег члана. Расписом од 1 Новембра 1884 године Бр. 4296, објаснио је г. Министар Правде, да се дисциплински иступи не могу узети другаче но као и други иступи. По §. 311 казненог закона иступи се не може казнити дуже од тридесет дана затвора, па по духу овога општег закона, не може се ни осуђенички иступ казнити дуже од тридесет дана.

Непосредни надзор над осуђеницима врше чувари. Код сваког казног завода постоји организована трупа чуварска, која је под надзором управе завода. Код појединих одељака, ван казних завода, осуђенике чувају чувари, који припадају оној администрацији на чијем се послу осуђеници налазе. Тако бива, да сем заводских чувара осуђенике чувају: војници, жандарми, пољски и општински чу-

вари. За нас су од значаја само заводски чувари. Узећемо београдски завод у коме је чуварска трупа најбоље организована.

Број чувара није сталан. Он се мења према већем или мањем броју осуђеника. У београдском заводу има:

1 старешина чувара—педесетар са год. платом од 1154·40 дин.	
3 затварача са годишњом платом од	1054— "
6 десетара по	870— "
60—70 чувара по	750— "

Педесетара и затвараче поставља министар правде, по саслушању Управе. Чуваре прима управа, и то најпре у привремену службу која траје три месеца. Управа сама именује и десетаре. Под оваким условима није могуће ни очекивати, да се за чуваре добију сигурни људи. Међу тим чуварско је особље врло важна членица у казним заводима. За њих се исто толико ваља бринути као и за чиновнике.

Да би се чуварима што више служба омилила, и они охрабрили да што дуже у служби остају, ваља им положај осигурати добром платом. Поред тога потребно је да се за њих установи фонд, из кога би они могли уживати неку помоћ, по што извесан број година одслуже, или кад у служби онеспособе за даље вршење службе. Из овога би фонда ваљало помагати и фамилије чуварске, и само онда би се могло очекивати да се за чуваре добију сигурни људи.

Миленко М. Жујовић.

ИЗ СУДНИЦЕ.

IV.

Заштитник, који се примио заштите (туженога),
одговора тужиоцу.

(Одлука опште седнице Касац. Суда).

Ј. С. тужио М. Р. као бив. председника општине С. за 377 динара за купљено од њега вино у време другог рата 1878. г. и на рочишту обухватио је тужбом и општину С., на коју се тужени позвао у заштиту, и која се заштите примила.

Тужена је признао тужбу, наводећи, да је то вино узео за рачун општине С. упућујући тужиоца да од ње тражи.

Заступници општине С. признали су наводе туженог и примили се заштите, наводећи са своје стране, да су за ово потраживање одговорна села Д. и Г. која су онда била саставни део општине С, па и на њих долази сразмеран део општинских трошкова. У своје време општина је, веле, разрезала на свако село сразмеран део

овог трошка, и свако је свој део платило, осим села Д. и Г. чији део износи управо онолико, колико тужилац тражи, за то су тражили, да се тужилац према општини и одбије од тражења.

Заступници села Д. и Г. нису признали наводе туженог и његовог заштитника (општине С.), наводећи, да је у време рата, (кад је ово вино узето, реквирирано,) свако село дало само оно што је имало. Села Г. и Д. нису имали ни вина ни ракије, па е тога то од њих није ни тражено, него само месо и стока, чега су они имали, а вино и ракија узета је од сељана С. за то су тражили, да се тужилац према њима одбије од тражења.

Суд је узео, да је тужилац признањем тужених (М. и општине С.) доказао по §. 180. гр. пост. истинитост својих навода, дакле и своју тражбу према туженима, но да ови нису доказали обвезу села Д. и Г. јер уверење општинско, које је тужени М. поднео, нема важности као доказ, пошто га је издала интересована страна (тужена општина С.).

За то је на основу §§. 21. 517. 553. и 641. грађ. зак. пресудио, да општина С. и М. плате тужоцу тражбину са интер. и трошковима.

По жалби туженог М. Касациони Суд поништио је горњу пресуду са разлога: што је први суд погрешно осудио жалиоца М. на плаћање, кад је тужена општина признала, да је он уговор закључио у име општине, а не у своје име, те према томе у смислу §. 620 гр. зак. тај уговор не веже њега, жалиоца, већ тужену општину¹⁾.

Први суд није усвојио ове примедбе, већ је дао ове против разлоге.

Из тужбе се види, да тужилачка страна тужи М., са киме је, вели, лично уговарала и за њега зна, а неће да чује за изговор његов, да спорну суму није покупио од народа, зашто је вино купио за војску као председник општине С. М. се у заштиту позвао на општину С. и ова се заштите примила, али тужилац не примио за дужника саму општину, него тужи и онога, са ким је уговарао.

Према тач. 3 §. 304 гр. пост. суд треба да донесе одлуку о ономе, што се тражи. Овде се тужи М. и општина С; осудити само општину противу тужиоаче воље, штетно би било за право тужиоца, јер би у таквом случају могао сваки тужени да каже: ја сам уговарао за тога и тога, и ено ти њега, док овај нема нигде ништа.

Да овога неби било, да се неби оштетили они, који су у своје праву, постоји у науци правило, под именом „delagatio“ које је усвојио и наш законодавац у §. 872 грађ. зак. па се тражи поред договора оне двојице, још и пристанак потражиоца — заменопримца — овде тужиоца.

Имајући на уму ово правило, суд је обзиром и на то, што је

¹⁾ Примедбе касац. суда од 5. Маја 1886. г. № 1379.

тужени М. у време уговора био председник, а не пуномоћник тужене општине, и донео онаку одлуку.

Но Касац. Суд у општој седници усвојио је разлоге свога одељења, а против-разлоге првог суда одбацио²⁾. И суд је донео нову пресуду, којом је осудио заштитничку општину на плаћање.

Ми би, слажући се са Касационим Судом, од наше стране додали за објашњење још ово :

Тужени М. уговарајући и узимајући за општину, није обвезао себе, него општину. И онда, кад се и позива у заштиту на општину, и ова признаје и узима на себе одговорност, ту није преиначење права и обвеза (пренов), него стоји обвеза, која је и била, само што је тужени упутио на правог дужника. По томе овде не треба по §. 872. гр. зак. пристанак повериоцев, који се тражи само онда, кад дужник (прави) на место себе другог дужника као платца даје, дакле стара обвеза престаје, а нова се рађа.

Што суд (први) вели, да би сваки тужени могао да упути на другога, изговарајући се, да је за њега уговарао, а овај нема ништа, то не стоји. Најпре треба да је утврђено (као што је овде, где су сви признали), да је уговарано за другог (заштитника), па да се тај други може осудити. Ако тај осуђени веби имао чим накнадити, ту жилац нека припише сам себи штету, јер му нико није крив, што је уговарао са овлашћеником онога, који ништа нема, или је н. пр. пропао. Због тога он има права на тражење од пуномоћника.

Свет. А.

Л И С Т А К.

ЗЛОЧИН ИЛИ СУМАНУТОСТ?

Једна пресуда берлинског суда.

Недавно је пред берлинским казним судом I. вођен процес, који је на себе привукао пажњу не само обичних радозналаца, који редовно читају судске новине већ и целог образованог света, а на првом месту правника и психолога. Пред судом је стајало дванајест годишње девојче, за своје доба телесно доста добро развијено, прилично велико и витко, никакве особите спољашности, ни лепо ни ружно. Глава јој је округла, чело мало натраг увучено, нос прилично мален, уста пре велика по мала, плаве очи цупе живости а глатка смеђа коса натраг зачешљана. На судијина питања она одговара онако исто мирно и невино, као кад би је учитељ у школи испити-

²⁾ Примедбе опште седнице од 23 Маја 1886 г. № 1777.

вао, па чак и онако механички. Њен глас и израз лица остују не-промењени, баш и онда кад је судија због важности питања принуђен, да на ово или оно удари нарочитим нагласком. Њени искази остављају утисак потпуне истинитости и слажу се сасвим с битности ствари.

Нека нам се дозволи да овде њене исказе саопшtimo онако, како их је чувени данашњи публициста Павле *Линдау*, који је за време целог процеса присутан био, прибележио ... „Име ми је Марија Шнајдерова. Рођена сам 1. Маја 1874. у Берлину. Отац ми је, ни сама не знам кад, тек поодавна умрло, ја га не памтим. Мати ми је још жива, она се храни од онога што свјом шиваћом машином за ради. Имам једног млађег брата. Пре годину дана умрла ми је једна сестра. Ја је нисам особито волела, јер је од мене боља била па ју је мати више волела. Због мог нестанука и угуреузлука мати ме је већ чешће тукла, а истина је и то, да сам јој шта, којим ме је ударала, узела и једном њу ударила.

„Већ од шесте своје године идем у ошгњинску школу. Сад сам у четвртном разреду и то већ од две године. Због лењости морам понављати разред. Учила сам читати писати и рачунати, затим земљопис и повесницу а тако исто и веру. Познајем и десет заповести. У шестој стоји: „не уби.“ Познато ми је и место из старог завета, које гласи: „ко човечанску крв пролије, тога крв треба човечанском руком да буде проливена.“

„У школи и суседству имала сам неколико другарица, с којим сам се играла, а често сам долазила у додир и с једном двадесетогодишњом госпођицом, која у истој кући где и ми станује. Она ми је причала о своме детињству и говорила, да је и она тада тако исто неучтива и јогунаста била као и ја, па да је и учитеље, који су хтели да је казне, ударала.

„Пре неког времена играјући се приближила сам се на дворишту с леђа једном детету, затворила му рукама очи и тражила да погоди, ко сам ја. Том приликом сам му палцима тако јако притисла очи да је надало страшну вриску, а по том неколико дана патило од запаљења очију. Ја сам знала да то њега боли, па ипак га све дотле пустила нисам, док ми га силом не отргоше. Детињи болови нису ми никакве радости причињавала, али се ја за то ни кајала нисам.

„Као мало дете избадала сам очи виљушкама питомим зечићима па их затим парала. Да сам ово последње чинила причала ми је мати, ја се тога више не сећам. Чула сам и за велике и страшне злочине, који су се у Берлину дешавали. Знам, да је Конрад своју жену и децу поубијао и да му је с тога глава одрубљена. О другим опет убиствима читала сам ја мојој тетци из новина.

„Јако волим колаче, и често сам се мучила како до новца да дођем те да себи колача купим. Три-четир пута сам већ измољакала од мимопролазећих по педесет пфенига, под изговором да ми новац треба за друге, који хлеба немају. Ја знам да је то била превара, знам шта је и крађа. Има разних крађа. Неко може одаста нешто, што јавно ту лежи, или неком што из шпага узети или опет штогод што је под кључем, а до овога се долази кад се брава или лажним

кључем или јексером отвори. Према важности предмета и начину извршења, казни се крађа затвором или робијом. Онај који убије, убица је — и ја сам убица. Убиство се казни смрћу, убица се убија т. ј. отсеца му се глава. Но мени се неће глава отсећи јер сам још врло млада. Казато ми је, да сам тако млада, да ме нећете ни осудити, већ да ћете ме послати у какви завод за поправљање.

„Јула 7. послала ме је мати у В. улицу да јој нешто донесем. На путу нађем малу Маргариту Дитрихову, којој има две и по године и коју ја од Марта месеца познајем. Позовем је да са мном пође и поведем је. Узела сам је с тога собом, да бих јој могла њене ушнице отети. Оне су биле мале са златним камицима. Ја их нисам хтела за себе задржати, већ их хтедох првом ситничару продати, надала сам се, да ћу моћи за њих десет пфенига добити како бих за тај новац после себи колачића купити могла. Кад сам била дошла до дворишта наше куће морала сам да свршим нужду и с тога звонем матер да ми кључ баци. Оза ми уза њ баци још и пет пфенига да јој нешто купим. Док сам ја за то отрчала, оставила сам малу Маргариту да на степеницама седи, и кад сам се вратила, нашла сам је на истом месту. Са дворишта сам приметила да је прозор на другом спрату отворен. С тога се упутим с њом на други спрат, да јој ту скивем ушнице, па да је онда с прозора у двориште гурнем. Ја сам хтела да је тако убијем, јер сам се бојала да ће ме одати. Она истина још није добро гозорила, али она је на мена претом показати могла, а кад би се ствар открила, моја мати би ме тукла.

„Ја сам се с њом попела до на други спрат, отворила сасвим прозор и наместила дете на сам прозор. Онда од једном чујем како с трећег спрата неко од укућана силази. Одмах снустим дете на поди затворим прозор. Неки човек је прошао и не помишљајући на нас. На то ја наново отворим прозор и наново на њ наместим Маргариту и то тако, да су јој ножице висиле у двориште а лице од мене окренуто. Ја сам је тако с тога наместила што нисам хтела да је гледам у очи и што сам је тако лакше гурнути могла. Ишчупам јој минђуше. Маргарита поче плакати и жалити се да је боли, а кад јој ја припретих да ћу је доле бацити ако не ућути, она се умири. Узех ушнице и метух их у свој шпаг. Онда гурнем дете, затим чух како се најпре од светилник одби а затим о земљу љосну.

„Знала сам да ћу дете убити. О томе да ће смрт мале Марице њене родитеље тако болети, нисам размишљала. Мене то ништа није болело, тада се нисам ни мало покајала; жалост или покајање нису ми дошли ни за цело време испитивања, па ево ни сад се не кајем.

„Сутра дан дошао је један чиновник к нама и питао да ја нисам дете с прозора бацила. Ја рекох да нисам и да о томе ништа не знам. Затим бацити које сам дотле сакривене држала у одак. Бојала сам се да ми не претурају по џеповима па да ми их ту не нађу. Наскоро дође и други чиновник. Њему сам рекла истину јер ми је претио да ће ме шамарати ако истину не изговорим. За тим ме је он одвео и ја сам морала све редом причати како је било. Пошто сам овде доведена причала сам о свему по реду како је било.

„Са г. судијом возила сам се у мртвачку колу. У колима сам жудно јела комадић хлеба који ми је г. судија био дао. Видела сам

тело мртве Марице, положено наго на један сто. При томе нити ме је што болело нити мучило. Опет ме доведу у истражни затвор. Два дана сам у њему остала у ћелици сама. Најпосле ми услише молбу, те ми допусте да будем с другим притвореницима. Од тада сам била с још четири затворенице заједно и њима сам такођер целу ствар приговарала. При причању сам се кад и кад и смејала, јер су ме жене с тако зачуђеним и упрешћеним лицем запиткивале. Из затвора сам писала и мојој матери и молила је, да донесе и положи две марке, како бих могла што год за присмок купити, јер смо у затвору добијали само сува леба. Једно од тих писама почиње се речима: „Љубезна мати, са задовољством узимам перо у руке, да ти о себи неколико речи напишем.“ Овај став сам сама саставила, при осталима помагале су ми друге затворенице.“

* * *

Ми смо овде дали језгро окривљеничких одговора. С њима се слаже и њено држање при главном претресу. Док је мирно причала своје дело, даље како је видела малу Марицу на мртвачком столу и т. д. није се на њој примећавало ни трага од каквог узбуђења, а очи су јој се засузиле само једним: кад је причала, како је у затвору морала јести само сува хлеба.

Три лекара, који су као меродвни зналци („вештаци“) имали да даду своје мишљење о душевном стању Марије Шнајдерове, изјаснили су се једногласно, да она по закону није за казну дозрела (strafunmündig). Један од њих (др. Левин) прави фину разлику између *духовне* зрелости и *душевне* изражања, који би до извесног степена требали једно поред другог да се налазе, па да се неко кажњивим прогласити може. Духовно је окривљеница и преко својих година зрела; за њене је године шта више и сувише мудра и бистра. Она му је за време целог његовог посматрања (др. Левин је притворни лекар) изгледала као врло уљудно дете, свако његово питање схваћала је добро и на њој паметно одговарала. Напротив, он до сада није никакво људско створење познавао, које би *душевно* тако ништавно било као ово дете. Али опет овде не може бити говора о по-кварености. Она никада није осећала потребу да ма што из свог страховитог дела прикрије или улепша. Она није имала појма о томе, да убијајући дете у циљу да за 50 пф. купи колача, пада у тако страшно дело. Он је најпосле свео своје мишљење на ово: духовно је оптуженица зрела и бистра, али је у *наравственом, душевном погледу* наказа.

Правобранилац се у својој одбрани ослањао нарочито на меродавно мишљење тројице лекара и не трудећи се ни најмање да јачину злочина ублажи, обратио је нарочито пажњу душевном стању оптужене. Према свему досадањем њему је окривљеница изгледала као *дете*, бездушна страшно дете, па ипак *детњско* биће, на које се закон не може применити, јер оно није имало потребне зрелости за његово познавање. Он је учинио судије пажљивим на узрок страш-ног злочина, на равнодушност по извршеном делу, на мирноћу при виђењу мртве Марице, на немарност и лакоумље којим се окривљеница у затвору одиковала при причању другима о свом делу, на њено равнодушно држање на главном претресу као и у свима при-

ликама кад је он (бранилац) са њоме у додир долазио... Све то и многе друге околности стављају оптужену на тако низак душевни ступањ, да се закон до ње спустити не може. Пресудна тачка за суђење дела је трепутак, код је злочин извршен. *Ако је она у овом тренутку имала пужну увиђавност*, онда јој треба дело урачунати. По полазна тачка увиђавности код сваког злочина није знање његове казнимости већ *душевно угрођење* према њему. Где овога нема, ту се појављује одсуство параветвености, ту нема ни основе за кажњавање и способност урачуљивости је сасвим искључена. Душевно и параветвено стоји оптуженица изван закона.

С пуним правом захтевао је с тога правозаступник да се оптужена ослободи, али место да се својој матери врати, да се пошаље у какав васпитни завод. Но суд узимајући у обзир оптуженичину законску зрелост — њој има 12 година и 9 недеља, а закон за кажњавање захтева навршење дванајесте године — а за тим њену бистрину и присутност духа за цело време истраге, њено признање извршеног дела као предумишљаја и т. д. осудио је оптужену на захтев државног тужиоца на осмогодишњи затвор.

Далеко од тога да критикујемо судије поменута суда за овакву пресуду, ми мислимо да су се они и сувише придржавали буквалног смисла законских одредаба. Наука је данас начисто с тиме, да има разних душевних болести, које кривца — и ако на први поглед потпуно здравог — извињавају пред строгим наређењима казни. закона. „Ми знамо за *душевно*, а поред овога и за више случајева *параветвено* слепило. Тако исто постоји *естетично* слепило, које човека чини неспособним, да се дотле уздигне да у узвишеним вештачким делима насладе нађе. Ми знамо и за слепило за све *идеалне* правце човека духа, које га онеспособљава да племенити циљ свога живота упозна. Тако се исто зна и за слепило *страсти и осећаја*, које човека у извесној саможивости држи и чини га неспособним за осећање најплеменитијег животног уживања. Познато је и слепило *за осећање чисти и правичности*, које човека за познавање најсветијих основа његових дужности неспособним чини. Најпосле има једно слепило, које сва остала у себи садржи и које човека, рођеног у данашњем просвећеном друштву, дивљаку или животињи приближује. То је *наравствено* (морално) слепило, којим се рођени зликовац одликује“ рекао је Августо Тамбурини, лекар за душевне болести у Рецију и професор у Метени, приликом прошлог састанка за казнене заводе у Риму (Holtzendorff у: Gerichtssaal, кв. XXXIX. св. 1. ст. 300). Наша окривљеницка да паћи на жалост од разних болести, које потпуно пред закона извињују. И ако је доста разумна, да појми жалосни значај смрти, гледа она своју умирућу сестру без икаква сажаљена, шта више с извесним задовољством. Она удара своју матер, сакати на најстрашнији начин животињице, којима се друга деца тако радо играју. Она вређа своју другарицу, хоће очи да јој ископа, и ни вриска ни запомагање не могу од тога да је одврате. Да би колача купила лаже, отима, па најпосле и убије. Па може ли још овде и бити говора о свести, о појму параветвености?

Још један случај, од какве су данас важности за судију и правника у опште психопатолошке науке.

М. Р. В

ЧИ Т У Љ А.

Франсоа Лоран професор грађанског права на универзитету у Гану, члан института за међународно право итд., рођен у Луксенбургу 10 Јула 1810, умрѐо је у Гану 11 Фебруара (30 Јануара) 1887 године. — Већ од више десетина година Лоран је био један од највише чувених и највећма поштованих правника. Његови правни списи уживају данас особити ауторитет. Целог свог живота Лоран је радио и као правник и као историк, и рад му је доста обилан. Више од 40 година Лоран је био професор права. Што га је увек нарочито одликовало, то је критички дух, који кроз све његове списе провејава. — Од његових дела споменућемо : *Начела француског грађанског права*, које се дело свуда сматра као најбоље у овој струци. Цело ово дело износи 33 свеске, а извод из њега удесио је Лоран за ђаке у 4 књиге. Последњих година израдио је Лоран по препоруци белгијског министра правде : *Проект за нов грађански закон Белгије*, са коментаром у 6 великих свезака. Од историјских расправа његових да споменемо његове *Штудије о историји човечанства* у 10 свезака. Најзад врло велику важност има и његово дело : *Међународно грађанско право*, које је штампано у 8 свезака.

СТАТИСТИЧКА БЕЛЕШКА.

ОДНОС ИЗМЕЂУ ЗЛОЧИНАЦА МУШКИХ И ЖЕНСКИХ У РАЗНИМ ДРЖАВАМА:

У Инглеској	долазе на	75	мушких лица	25	жена, или	3 : 1
" Белгији	" "	82	" "	18	" "	4,5 : 1
" Холандији	" "	82	" "	18	" "	4,5 : 1
" Француској	" "	82	" "	18	" "	4,5 : 1
" Немачкој	" "	85	" "	15	" "	5,7 : 1
" Аустрији	" "	81	" "	19	" "	4,3 : 1
" Русији	" "	89	" "	11	" "	8,1 : 1
" Шпанији	" "	88	" "	12	" "	7,3 : 1

ВЛАСНИК :

Удружење јавних правозаступн. у Србији.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК :

Милан Ст. Марковић

ЈАВНИ ПРАВОЗАСТУПНИК.